

[Stats- og udenrigsministeren.]

ligvis glad for, men jeg ville gerne kvittere herfor ved at lade takken gå tilbage til de fem partier, der har kunnet samarbejde om opnåelse af det resultat, som foreligger til behandling i dag.

Jeg er yderst taknemlig for det fortrinlige arbejde, der er ydet af den embedsmandsdelegation, som gennem en hel uges arbejde forberedte de endelige samtaler i Bonn. Jeg er ikke mindst taknemlig for den fremragende dygtighed, hvormed udenrigsministeriets direktør, direktør Svenningesen, ledede disse forhandlinger og førte dem igennem på den måde, som det er sket. Jeg takker de fem partier for godt og loyalt samarbejde om sagen. Samtlige de fem ordførere, som har talt her i dag, har været inddraget i forskellige forhåndsdrøftelser, og det forekommer mig, at det samarbejde og den ånd, hvori disse drøftelser har fundet sted, godt kan danne forbillede for andre store sagers løsning.

For regeringen har det været afgørende — og jeg er glad ved at kunne sige, at det også har været det for de fem partier — at dette anliggende kunne løses i enighed mellem de fem partier, så gamle, altfor skarpe modsætningsforhold i hele denne sag kunne blive bragt ud af verden. Om dette i fuldt mål er lykkedes, kan jeg naturligvis ikke sige, men jeg kan sige, at der har været et godt samarbejde om det, der er opnået, og det vil jeg gerne sige tak for.

Det er fra forskellig side sagt, at kredsene i Nordslesvig har været for lidt og for dårligt orienteret, og at man skulle have haft en nærmere kontakt med disse gamle danske kredse i Nordslesvig, dem, der virkelig havde begreb om, hvad det drejede sig om; der er sagt forskellige ord herom af flere af de ærede talere. Jeg må dertil sige, at det ser jo sådan ud; det er nok rimeligt og naturligt at indrømme, at der vel nok på visse punkter kunne have været en lidt nærmere kontakt end den, der har været, selvom jeg — det erkender jeg — har følt mig overbevist om, at når, som det var tilfældet, samtlige sønderjyske folketingsmedlemmer var orienteret om alt, hvad der her skete, gennem deres direkte deltagelse i enkelte forhandlinger eller igennem det udenrigspolitiske nævn eller — går

jeg ud fra — gennem deres partiformænd, så synes det jo alligevel, som om dette ikke har været tilstrækkeligt. Det er naturligvis i første række min fejl, at jeg ikke har tænkt herpå; vi burde have tænkt på at tale med nogle fra disse kredse. Det er jo kun en ringe trøst, at ingen, ingen fra noget parti, har henledt min opmærksomhed derpå, så jeg kan vel dele en smule af ansvaret herfor med andre, der var lige så interesserede i den gode og stilfærdige løsning, som jeg selv var. Men jeg beklager altså i og for sig, at vi ikke har haft tanken henledt på, at en lidt stærkere føling med visse kredse i Nordslesvig havde været på sin plads.

Må jeg herefter — idet jeg bestræber mig på at gøre mit svar ganske kort — sige, at der fra flere sider er udtalt interesse for mindretallets ønsker på det kirkelige område. Det er kun rimeligt, for det er et område af stor betydning for mindretallets kulturelle og åndelige liv. Dette spørgsmål er ikke glemt under de drøftelser, der har fundet sted; det blev ført frem af den danske delegation, der betonedede vigtigheden heraf, men det var ikke muligt under forhandlingerne at opnå bestemte tilsagn fra tysk side angående dette anliggende. Forholdet er jo, som det høje ting vil være vidende om, og som ordførerne jo er fuldstændig klar over, at stat og kirke i Tyskland er adskilt; hverken forbundsregeringen eller landsregeringen i Kiel kunne inlade sig på at påtage sig forpligtelser på landskirkens vegne. Jeg tror, det vil blive forstået, når jeg siger, at det selvfølgelig lå udenfor mulighedernes grænse at etablere kontakt med landskirken selv indenfor rammen af de førte forhandlinger. Der blev imidlertid fra tysk side vist både forståelse og interesse for de kirkelige spørgsmål, og jeg synes, jeg kan sige, at der findes holdpunkter for en begrundet forventning om, at også mindretallets ønsker på det kirkelige område vil blive tilgodeset, når først erklæringerne om de almindelige grundrettigheder er blevet godkendt af de to landes parlamenter, og når den ordning, der er opnået ved forhandlingerne, er blevet gennemført.

Jeg mener med andre ord, at forhandlingsresultatet på alle områder, også på det kirkelige område, vil få betydning langt